

Frykt og avsky for casuals i norsk offentlighet

Et antropologisk essay om casuals

Halvdan Haugsbakken

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU, Trondheim

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org/articles/haugsbakken/haugsbakken111102.html, (ISSN 1652-7224), 2011-11-02

Copyright © Halvdan Haugsbakken 2011. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Ställd inför den kanske mest besynnerliga subkulturen inom fotbollens supporterkultur, den som fått eller tagit sig namnet casuals, kommer ett citat upp till ytan, hämtat från Torbjörn Anderssons recension av det kanske viktigaste verket om detta fenomen, Phil Thorntons *Casuals*: "Självfallet är det lätt för en medelålders vänsterakademiker som en själv att förfasas över hela casualsvågen med dess våldsfixering och dyrkan av slagsmål à la catwalk." Men låt oss i korthet definiera en casuals utifrån en snabbbläsning av ett antal sidor på webben. Det handlar om unga män, i England ursprungligen med arbetarklassbakgrund, ursprungligen med kläder från ansedda designers, organiserade i gäng som kallas firmor och knutna till fotbollslag, som möts i slagsmål vanligtvis i anslutning till att deras respektive lag möts i fotbollsmatcher på plan. Det finns olika förklaringar till uppkomsten av casualskulturen. Det råder dock forskarkonsensus om vissa grundläggande drag. Den engelska klubbfotbollens supportrar, och speciellt huliganerna bland dem, har alltid haft ett inslag av klädmodemedvetenhet, från Teddy Boys på 1950-talet via mods till skinheads, och casuals faller rätt in i den historien. När de dök upp i slutet av 1970-talet som en del av en mod revival, var det mot bakgrund av Thatcherismens intåg i engelsk politik och samhällsekonomi. Vissa hävdar att de maktlösa arbetarklassungdomarnas enda sätt att skapa självrespekt var att klä upp sig i medelklassens mode. Andra pekar på att det var lättare att undvika polisens uppmärksamhet när man såg ut som välartade medelklassungdomar. Oomtvistligt tycks det i alla händelser vara att kläderna åtminstone inledningsvis stals i europeiska modebutiker när fansens följde sina lag till matcher på kontinenten.

Efter en nedgång i slutet av 1990-talet har av allt att döma engelska casuals hämtat ny kraft, och i stort sett alla lag i Premier League, och många lag i Football League och lägre divisioner, har firmor med inte längre fullt så utstuderat märkesklädda unga, våldsamma män. Och liksom huliganismen i sig, det vill säga fotbollsvåld utövat av supportrar i lagets och spelets namn, så har casuals-fenomenet spridit sig över fotbollsvärlden, främst i Europa. Skandinavien har fått sin beskärda del. Det finns mer eller mindre organiserade firmor i Danmark som uppstod vid mitten av 1990-talet och kommer och går sedan dess. Många har ordet casuals med i firmanamnet. I Sverige används inte begreppet casuals i anslutning till firmorna alls i samma utsträckning, men firmor finns, framför allt i storstäderna, och slagsmål förekommer, de noteras och dokumenteras. I Norge uppstod casuals-fenomenet i början av 2000-talet, och under dess första decennium har firmor av casual-typ etablerat sig, dock i begränsad omfattning. Ingen mer omfattande forskning har utförts kring casual-fenomenet i Norge, trots ett flertal öppna slagsmål och polisinslag som uppmärksammats i norska medier. Således är Halvdan Haugsbakkens studie av hur begreppet casuals använts i norska dagstidningar 2000-2009 något av ett pionjärbete. Inspirerad av Clifford Geertz tolkande antropologi och *thick descriptions* relaterar han berättelserna i medierna om slagsmål och polisinslag, och som läsare växer berättelserna samman till en livfull kanvas i mörka toner där norsk fotbolls avigsidor dominerar scenen.

Hvordan er casuals presentert i norsk offentlighet? Dette antropologiske essayet tar for seg hvordan mediene har framstilt casualskulturen fra 2000 til 2009 i norsk fotball.¹ Jeg gir en kronologisk framstilling av begivenheter mediene gir mye oppmerksomhet. Inspirert av Geertz' (1973) fortolkende antropologi og *thick description*, gir jeg et bilde av casuals gjennom medienes briller. Essayet er deskriptivt.

Metodiske anmerkninger

Kildematerialet baserer seg på søk i avisarkivet *Retriever*. Søket inneholder kun søk på ordet "casuals" og inkluderer artikler fra 2000 til 2009. Jeg har foretatt utsiling av saker som ikke knytter casuals til fotball. Totalt består kildematerialet av 268 artikler. Tellingene omfatter unike artikler og inkluderer sjangere som nyhetsartikler, notiser, debattinnlegg, etc. Gjennomgangen viser utfordringer; eksempelvis er det vanskelig å få fram nøyaktige data om hendelser. Mediene rapporterer ofte én og samme hendelse ulikt. Det er også grunn til å anta at en underskog av relevante artikler ikke har kommet med. Utvalget representerer utfordringer med å tilfredsstille krav om representativitet, men dette gjør jeg ikke krav på.

Tabell 1 *Antall saker rapportert i norske medier om casuals.*

År	Antall saker
2000	13
2001	1
2002	1
2003	1
2004	17
2005	16
2006	29
2007	53
2008	63
2009	74
Totalt	268

Casualskulturen – intern fashion versus ekstern avsky

Fra slutten av 90-tallet vokser det fram en ny subsjanger i engelsk fotballitteratur, som Redhead (2004) kaller *hit and tell*. *Hit and tell* består av hooliganismememoarer, der menn i slutten av 30-årene, begynnelsen av 40-årene, forteller om sine romantiske ungdomsopplevelser rundt fotballvold fra 70- og 80-tallet. Bøkene er subjektive, gjenforteller mange års

¹ Takk til Stig Arve Sæther, Kjell Eriksson og Marit Haugsbakken for gjennomlesing og nyttige kommentarer. Eventuelle feil og mangler som framkommer er helt og holdent forfatterens.

erfaring, uttrykker maskulin tøffhet, er fulle av beretninger og sitater, og inntar en skrivestil som har akademiske framstillinger av britisk supporterkultur som hovedfienden. Redhead argumenterer for at casualshistorien er “the missing key to the sociology of British soccer hooligan culture over the last 30 years” (ibid., s. 396). Britisk casualshistorie var ikke kartlagt før Thorntons (2003) bok, *Casuals*, entret bokmarkedet i 2003. Etter Thorntons arbeid har flere med samme bakgrunn også skrevet bok om casualskulturen (Gardner & Pennant 2006; Hough 2007; Rivers 2007). Thornton beskriver casualskulturen som del av britisk ungdomskultur som hadde sin virksomhet på “the margins of criminality and gangsterism” (2003, s. 10). Fenomenet oppstod på slutten av 70-tallet i Nord-England, som en type “post-mod, post-skinhead subculture” (Redhead 2004, s. 396), som følger rivaliseringen mellom ulike ungdomsgrupper i Liverpool og Manchester. Casualskulturen beskrives som et urbant livsstilsfenomen blant unge, hvite menn med arbeiderklassebakgrunn. Foruten dyrkingen av *football thug* – et maskulint tøffhetsideal – er fenomenet også en lidenskap for musikkstil, hårfrisyrer og merkeklær.

Tabell 2 Oversikt casualgrupper rapportert i norske medier

Gruppe	Klubb
Enga Casulas	Vålerenga
Isko Boys	Vålerenga
Enga Yngre	Vålerenga
Unge Enga	Vålerenga
Christianssand Herreekvipasje	Start
Oslo Casuals	Ukjent
Bergen Casuals	Ukjent
Vålerenga Casuals	Vålerenga
TjuaGutteneBergen	Brann
Stavanger yngre	Viking
SKF Sportsklubbens fineste	Lillestrøm
Brigade Rød Hvit	Fredrikstad
Briskebys Beste Borgere	Hamkam

I løpet av 2000-tallet har tilsvarende fenomen etablert seg blant et fåtall supportere av norske klubber. Man vet lite om det; få akademiske forskningsarbeider finnes (se Reim 2008; Wold 2008), i tillegg er det ikke skrevet selvbiografier av norske casuals som beskriver fenomenet på egne premisser, som i England. Sosiale medier, som wikipedia og youtube, har agert som en viktig kunnskapskilde til å gi fenomenet et offentlig ansikt, foruten mediens og offentlige myndigheters dokumentasjon. I korte trekk beskrives casualskulturen som små grupperinger av supportere som bruker dyre merkeklær og driver slåssing mot andre casuals. Grupperingene kalles for “firmaer”. Miljøene organiserer seg i løse sosiale nettverk og består av unge menn i 20- til 30-årsalderen. De står på siden av de organiserte supporterklubbene og har ingen definert ledelse. De rekrutterer fra ulike samfunnslag, inkludert personer med høgskole- og universitetsutdanning. Casuals framstiller seg som apolitisk. I Norge har miljøet vært drevet fram av den urgamle rivaliseringen mellom klubber fra landets to største byer, Brann fra Bergen og Vålerenga fra Oslo, men har sin største

utbredelse blant klubber på Østlandet. Mange av grupperingene har i dag også egne navn. Miljøene forholder seg tosidig til offentligheten; på den ene siden ønsker de ikke oppmerksomhet rundt egen virksomhet, men på den andre siden benytter de andre kanaler for å berette om sin geskjeft. Dette gjøres ofte anonymt, noe som åpner opp for spekulasjoner og mytedannelser.

Som sin brorpart i England, er norsk casualskultur i liten grad forstått som et urbant, forbrukerorientert livsstilsfenomen. Fenomenet spiller på flere elementer fra de britiske øyene; fotball, musikk, klesstil og mannlig kameratskap er sentrale verdier, men i offentligheten er det miljøets romantiserte syn på vold som genererer oppsikt. Casuals opererer i grenselandet av hva som aksepteres av moralsk, sømmelig atferd. De er involvert i vold, slåss innbyrdes, men denne argumenteres å være underordnet. Tross at casuals i liten grad utøver vold på tribuner, har interne regler for ikke å skade den jevne supporter, i tillegg til at offentlige kilder uttaler gjentatte ganger at casualskulturen er et marginalt fenomen, reagerer offentligheten med skepsis. Som oftest ønsker man flere sikkerhetstiltak som skal sikre trygghet for familier, tiltak som viser konturene av et sikkerhetsregime som dannes i samarbeid mellom klubber, fotballorganisasjoner og offentlige myndigheter. Man ønsker kontroll, ofte forstått i henhold til en slags juridisk prosessering forankret i foucauliansk tanke om *governmentality* (Foucault 1979). Siden fenomenet opererer i kriminelle gråsoner, som genererer ideer om fare og risiko som krever økt fokus på vern og sikring av offentlige rom, har casualskulturen sterk tendens til å bli definert i skjæringspunktet mellom aktører som ikke regner seg som del av fenomenet, helst av de som står utenfor og tar avstand. Helt siden casuals først ble kjent, har det vært uønsket. Dette har i hovedsak vært knyttet til slåsskampene som utføres innbyrdes i miljøene.

Casuals handlinger pirker bort i usynlige, offentlige maktrelasjoner som ofte har fokus på *hva* som blir gjort og *hvor* det skjedde. I liten grad finnes forklaringer på *hvorfor* unge, ressurssterke menn med høy utdanning, godt betalte jobber og familieliv, velger en aktivitet som romantisierer organisert, rituell vold. Enkelte sosiologer har forklart casualskulturen ut fra at menn trenger å holde på med risikosport, der oppnåelse av "kicket" står sentralt.² Arve Hjelseth har forklart casualskulturen som en slags reaksjon på fremveksten av et såkalt "koselighetsregime" i norsk supporterkultur.³ Casuals prøver å finne nye uttrykksmåter for fysisk maskulinitet i en tid hvor det er uklart hva mannsidealet skal være.

2000-2003 – Står fram på nettet og forsvinner i sanden

Medienes første interesse for casualskulturen fanges opp i en serie artikler fra april til mai 2000. Første oppslag er på trykk i april, omtalt i Bergens Tidende (BT). En ny webside har fanget avisens oppmerksomhet.⁴ Websiden utvikler seg til en føljetong som knyttes opp mot et av norsk fotballs klassiske oppgjør, Brann mot Vålerenga, som skal spilles en måned senere. Nettsiden er etablert av en ekskludert VIF-gruppe, som omtaler seg som "Enga

2 Sosiolog Nina Reim intervjuet i Bergens Tidende, 16.05.2009, i artikkelen: "*De er vanlige unge menn som har en litt spesiell hobby*".

3 Sosiolog Arve Hjelseth intervjuet i Aftenpostens Amag, 18.04.2008, s. 20, i artikkelen: "*Pyntet til Bråk*".

4 Bergens Tidende, 07.04.2000, s. 26, i artikkelen: "*Sprer vold på nettet*".

Tabell 3 *Hendelser rapportert av norske medier fra 2000 til 2009 som involverer casuals og vold.*

År	Type vold	Klubber	Når	
2000	Arrestasjon etter slåsskamp	Brann, Vålerenga	Mai	
2001	Arrestasjon etter slåsskamp	Brann, Viking	Juni	
2002	Ingen rapporterte tilfeller			
2003	Ingen rapporterte tilfeller			
2004	Pubslagsmål	Lyn, Vålerenga	Juli	
	Mislykket slagsmål	Brann, Vålerenga	November	
	Slagsmål	Vålerenga, Djurgården	Desember	
2005	Barslagsmål	Vålerenga, Djurgården	Februar	
	Trusler	Stabæk, Løv-Ham	April	
2006	Arrestasjon	Italienske supportere	Mai	
	Innbrakt som del av forebygging	Vålerenga, Hammarby	Februar	
	Arrestasjon etter slåsskamp	Vålerenga, VIF	April	
	Slåsskamp	Brann, Vålerenga	April	
	Arrestasjon	Vålerenga, Lillestrøm	Mai	
	Hærverk	Brann, Sandefjord	Juni	
	Slåsskamp	Vålerenga, Sandefjord	Juli	
	Slåsskamp	Tromsø, Vålerenga	Juli	
	Forhindring av slåsskamp	Brann, Vålerenga	August	
	Forhindring av slåsskamp	Vålerenga, Lillestrøm	August	
	Arrestasjon som følge av tribunevold	Elfsborg, Vålerenga	Desember	
	2007	Arrestasjon	Landskamp	Mars
		Slåsskamp	Tromsø, Vålerenga	April
Arrestasjon		Brann, Vålerenga	April	
Arrestasjon		Vålerenga, Lillestrøm	Juni	
Masseslagsmål		Brann, Start	August	
Utestengelse		Start	September	
Barslagsmål		Vålerenga, Lyn	Oktober	
2008	Fengselsdom	Brann	Desember	
	Arrestasjon	Vålerenga	April	
	Utestengelse	Lillestrøm	April	
	Arrestasjon	Brann	Mai	
	Trusler	Brann	Mai	
	Trusler	Brann	Mai	
	Arrestasjon	Brann, Vålerenga	Mai	
	Arrestasjon etter trusler	Brann	Mai	
	Arrestasjon	Lillestrøm, Fredrikstad	Juli	
	Utestengelse	Lillestrøm	Juli	
	Arrestasjon	Brøndby, Rosenborg	Oktober	
2009	Trusler	Vålerenga	November	
	Fengselsdom	Brann	Februar	
	Utestengelse	Lillestrøm	Mars	
	Utestengelse	Vålerenga	April	
	Slåsskamp	Brann, Vålerenga	April	
	Arrestasjon	Vålerenga, Fredrikstad	Mai	
	Trusler	Lillestrøm	Mai	
	Arrestasjon	Brann	Juni	
	Arrestasjon	Vålerenga, Lillestrøm	August	
	Fengselsdom	Brann	Oktober	
	Arrestasjon	Vålerenga, Sandefjord	Oktober	
	Arrestasjon	Lillestrøm, Brann	Oktober	
	Utestengelse	Vålerenga	November	

Casuals”. Oppmerksomhet rettes mot websidens diskusjonsforum, der flere ytrer ønske om slåsskamp.

Casuals surfer som et kulturelt fremmedord. Man vet lite om hva de står for, foruten at vold tematiseres. For eksempel er websidens opphavsmenn anonyme. Dette får avisen til å spørre om hvorfor slike grupper har fått fotfeste. Lederne av de organiserte supportergruppene til Brann og VIF tar avstand, men lederen for Brann-supporterne antyder at casuals ”er en reaksjon på kommersialiseringen rundt fotballen”.⁵

Påfølgende artikler forteller om hvordan Bergen gjør sine grep i påvente av storkampen. Kun medlemmer av Brann Supporter Team, slipper inn på Store Stå, en av Brann stadions ståtribuner.⁶ Det holdes også et våkent øye med lovlige midler: ”Politiet i Bergen skal overvåke en kjerne på omkring fem VIF-supportere i forbindelse med dagens kamp”.⁷ Men på kampdagen skjer det som har ligget i luften, arrestasjoner. Det viser seg at casuals har avtalt og utfordret hverandre til kamp, noe som skal ha blitt avtalt på nettsiden.⁸ Slåsskampen har funnet sted i et offentlig, eksponert rom i Bergen sentrum, men det er usikkert om hva volden består av og antall arrestasjoner.

Slåsskampen får VIF-ledelsen til å ta affære.⁹ Det kjøres en tøff linje. Til tross for casualsgruppen er utestengt, planlegges bruk av andre virkemidler. Leder for VIF, Anders Krystad, sier til NTB at man vurderer å offentliggjøre identiteten til gruppens medlemmer.¹⁰

Websiden får fokus igjen. BT lager denne gang sak under overskriften: ”VIF-supportere vil ta hevn”.¹¹ Nå knyttes diskusjonene på forumet om hvilke hevnaksjoner casualsgruppen skal utføre når bergenserne skal gjeste hovedstaden i august. Klubbene og supporterlederne tar avstand fra volden og nettstedet. Men fokuset utvikler seg til kritikk av hvordan mediene sprer frykt og gir casuals unødvendig oppmerksomhet. Etter hvert viser det seg at de anonyme casuals har politisk tilhørighet langt ut på høyresiden, noe som VIF-ledelsen ikke setter pris på. Bruk av tiltak vurderes, som overvåkningskamera. Politisk tilhørighet blir tydelig når NTB og Aftenposten rapporterer at en VIF-fan gjorde en nazihilsen under kamp.¹²

Offentlig eksponering har så sin pris; det mye omtalte nettstedet har innført passordbeskyttelse, etter påtrykk fra offentligheten, spesielt fra politi og media. Noe senere stenges nettstedet. For første gang stiller også gruppen fram med anonym talsmann, under navnet ”Terje”. Han legger ikke skjul på at gruppen har nynazister blant seg. De har vært uglesett blant VIF-supportere og klubbledelsen i lengre tid. Gruppen teller ca. 20 stykker og går på kamper.

Nynaziststemplet gitt av offentligheten på tampen av året forsvinner i sanden. Saker om casuals er få framover. I 2001, 2002 og 2003 omtales casuals kun én gang i året. I 2001 står Vestlandsderbyet mellom Viking og Brann i sentrum.¹³ Et tyvetalls personer ble arrestert i Stavanger for slåssing. Slåsskampene er sannsynligvis avtalte og politiet oppgir at de ikke har erfart noe lignende. Flere av de arresterte skal være casuals fra Bergen. Arrestasjonene

5 Leder for Brann Supporter Team, Rune Bakervik, intervjuet i Bergens Tidende 07.04.2000, s. 26, i artikkelen: ”Sprer vold på nettet”.

6 Bergens Tidende, 29.04.2000, s. 29, i artikkelen: ”Kun BST-medlemmer på Store stå”.

7 Bergens Tidende, 10.05.2000, s. 21, sportsnotis uten overskrift.

8 NTB Tekst, 11.05.2000, i artikkelen: ”VIF vurderer utestengelser”.

9 Aftenposten Morgen, 12.05.2000, s. 57, i artikkelen: ”VIF vurderer utestengelser”.

10 NTB Tekst, 11.05.2000, sportsnotis uten overskrift.

11 Bergens Tidende, 12.05.2000, s. 22, i artikkelen: ”VIF-supportere vil ta hevn”.

12 NTB Tekst, 15.05.2000, i artikkelen: ”Vil fjerne nynazistene” og Aftenposten Aften, 15.05.2000, s. 4, i artikkelen: ”Vålerenga videofilmer nynazistene”.

13 Bergens Tidende, 19.06.2001, s. 18, i artikkelen: ”Bergensere bak supporterbråk”.

skal ha skjedd i Stavanger sentrum før kampstart. Forelegg ble skrevet ut. Bøtene er på 5000 til 10.000 kroner. De organiserte supporterklubbene tar avstand fra arrestasjonene. I 2002 omtales en sak i VG som kobler casuals til landslagsfotball.¹⁴ I forbindelse med en landskamp mellom Norge og Danmark, har dansk politi advart om at en stor kontingent av danske casuals er på vei til Norge for å møte likesinnede. I 2003 kommenterer en informasjonssjef i Norges fotballforbund en pågående rettssak om fotballvold i Danmark.¹⁵

Tabell 4 Klubber nevnt i artikkelen, pluss deres forkortning og hjemmearena.

Lag	Forkortning	Hjemmearena
Fredrikstad Fotballklubb	FKK	Fredrikstad stadion
FK Tønsberg	FKT	Tønsberg gressbane
Hamarkameratene	Ham-Kam	Briskeby gressbane
Idrettsklubben Start	Start	Sør Arena
Lillestrøm Sportsklubb	LSK	Åråsen Stadion
Lyn Fotball	Lyn	Bislett Stadion
Løv-Ham Fotball	Løv Ham	Varden Amfi
Rosenborg	RBK	Lerkendal stadion
Sportsklubben Brann	SKB	Brann Stadion
Stabæk Fotball	SIF	Telenor Arena
Strømsgodset Idrettsforening	SIF	Marienlyst stadion
Tromsø Idrettslag	TIL	Alfheim Stadion
Viking Fotballklubb	VFK	Viking Stadion
Vålerengens Idrettsforening	VIF	Ullevål Stadion

2004 – Barslagsmål, cupfinale og Royal League

Casualskulturen får mer plass i norsk offentlighet i 2004. Mye skal dreie seg om en hendelse på en bar i Oslo. En julikveld kl. 22.26 tikker en melding inn til politiets operasjonssentral.¹⁶ Serveringsstedet, The Highbury Pub, et stamsted for Lyn-supportere, blir angrepet av en gruppe menn etter kampen mellom Vålerenga og Lyn. Puben blir utsatt for hærverk. Slåsskamp har blitt forsøkt framprovosert. Kl. 22.30 ankommer politiet, men da er alt rolig. Bakmennene er antatt å være VIF-casuals. Politiet leter etter dem uten resultat. Ingen blir pågrepet. Pubsesjonen skaper reaksjoner. Øyenvitner sier at ”det var helt vilt”.¹⁷ En talsmann for VIFs supportergruppe, Klanen, mener at hendelsen er overdramatisert.¹⁸ Tidligere

14 VG, 07.09.2002, s. 26, i artikkelen: “Dansk politi advarer mot 50 danske fotballpøbler”.

15 Dagsavisen, 11.11.2003, s. 32, i artikkelen: “Stor mediedekning”.

16 NTB Tekst, 26.07.2004, i artikkelen: “Angrep pub etter fotballkamp i Oslo”.

17 Anonym Lyn-supporter til stede på puben. Intervjuet i Aftenposten Morgen, 27.07.04, s. 16, i artikkelen: “VIF-pøbler stormet Lyn-tilhengeres pub”.

18 Talsmann for Klanen Gjermund Nordtug intervjuet i Aftenposten Morgen, 27.07.04, s. 16, i artikkelen: “VIF-pøbler stormet Lyn-tilhengeres pub”.

Lyn-direktør, Morgan Andersen, er av en annen oppfatning; han mener at noen kunne ha blitt drept.¹⁹ Han ble sjøl truffet av et ølglass.

Hendelsen får en uventet vending. Klanen har foretatt rundspørring i eget miljø og finner ut at slagsmålet var planlagt, men det spekuleres i at motparten aldri møtte opp.²⁰ Øyenvitner og anonyme kilder oppgir at VIF-casuals skal ha lett etter motparten, men oppsøkte heller stampuben til Lyn. Deler av de involverte skal høre hjemme på den ekstreme høyresiden. Et øyenvitne beskriver dem som ”tatoverte kroppsbyggere med store gullkjeder om halsen”.²¹ Baraffæren får etterspill og det kommer til overflaten at VIF har en casuals-gruppe som vil kreve ressurser og innsats framover. VIF-direktør, Kjetil Siem, er oppbrakt og vil kartlegge miljøet i samarbeid med politiet.²² Politiet presenterer seg offentlig og innrømmer at casuals er et økende problem for de største klubbene.²³ Geir Ellefsen, sjef for etterretningsgruppen ved Majorstua politistasjon, skal bli et kjent navn som vil uttale seg som offentlig ekspert på fenomenet. Han sier at antallet casuals er lite og under kontroll, men voksende. Det er et marginalt problem, men politiet har liten oversikt.

Casuals er nå offentlig kjent for å være supportere som møtes til avtalte slåsskamper med likesinnede. I liten grad har casuals presentert seg på egne premisser. Dette snur. En liten gruppe forteller hvem de er.²⁴ De er VIF-supportere og ikke medlem av Klanen. De er velartikulerte, ressurssterke med godt betalte jobber. Casualskulturen er en type eksklusivt, maskulint fellesskap for menn i 20- til 30-årene. De legger ikke skjul på at slåssing med likesinnede utføres, men at det spiller en mindre rolle. Slåssing handler om spenning og foregår aldri på stadion. For dem handler casualskulturen om fotball, vennskap og alkohol. En viktig identitetsmarkør som skaper tilhørighet er bruk av merkeklær, også omtalt som ”uniformen”. Merkeklærne er dyre, det vektlegges kvalitet, et symbol på kjøpekraft. De liker dårlig å bli kalt for bråkmakere. De er minst like interessert i fotball som den jevne supporter. Nynaziststempelet liker de heller ikke, mange av dem står langt ut til venstresiden. De vil ikke ha noe med høyreekstreme å gjøre.

Økt eksponering av casualskulturen utvikler raskt en ny subsjanger i offentligheten – spekulasjoner i potensiell fotballvold og stadige forsikringer om mer sikkerhet. Mediedekningen åpner for saker som problematiserer potensielle farer knyttet til casualskulturen, som ofte er drevet fram av hypotetiske faresituasjoner som underbygges med advarsler fra politi. Et eksempel er en sak omtalt i Aftenposten om Royal League.²⁵ Vold har preget svensk og dansk fotball. Man tror at turneringen kan resultere i at danske og svenske casuals vil benytte turneringen til å organisere slåsskamper med norske casuals. Vi får dermed innsikt i hvordan casuals opererer på tvers av landegrensler, i det som kalles et ”nordisk casuals-nettverk”. Mot slutten av året blir spekulasjonene realitet. I desember møter VIF den svenske klubben Djurgården, en kamp VIF vinner 3-1. I kjølvannet av seiersrusen ble en nordmann og ni svensker arrestert etter et slagsmål utenfor Oslo S.²⁶

19 VG, 27.07.2004, s. 24, i artikkelen: “Lyn-Morgan truffet av ølglass”.

20 Aftenposten Morgen, 28.07.2004, s. 18, i artikkelen: “Klanen: – Slåsskamp var avtalt”.

21 Ibid.

22 VG, 28.07.2004, s. 28, i artikkelen: “Personene som sto bak bråket”.

23 Aftenposten Morgen, 28.07.2004, s. 18, i artikkelen: “Bråkmakere forkler seg supportere. Flere pøbler i fotball-Norge”.

24 VG, 28.08.2004, s. 38, i artikkelen: “Slåsskjempes i merkeklær. Politiet frykter “Casual-bråk” i Royal League”.

25 Aftenposten Morgen, 31.07.2004, s. 18, i artikkelen: “Royal League gir frykt for supporterbråk”.

26 Aftenposten Aften, 03.12.2004, s. 8, i artikkelen: “Svenske fotballpøbler tatt i natt”.

Branns første cupmesterskap på nesten 25 år blir også preget av slåsskamp. Denne gangen går det galt. En gruppe på 20 til 30 menn, mistenkt for å være VIF-casuals, oppsøkte utestedet Two Dogs, en pub der ordinære brannsupportere festet før Cupfinalen.²⁷ Slåssingen startet utenfor puben og fortsatte inne. Senere på kvelden skal Brann-casuals ha tatt hevn på vanlige VIF-supportere på utestedet Bohemen. Resultatet ble at en 27-åring ligger på sykehus med alvorlig øyeskade med fare for å miste synet.²⁸ Politiets teori er at man har sett en mislykket, avtalt slåsskamp som har gått ut over den vanlige supporter, noe som ikke har skjedd før.

2005 – Trusler, angrep og mer sikkerhet

Casualskulturens høyreekstremstempel blir nedtonet offentlig. I 2005 blir nasjonal mening av casualskulturen koblet mot en skandinavisk offentlighet. Royal League er nå i førerretet. VIF har tatt turen over grensa til Stockholm.²⁹ Oslo-klubben skal møte Djurgården. VIF drar med to innleide politibetjenter. På nettet har diskusjonene gått hett for seg blant casuals. Det går som man fryktet. Klanen blir angrepet. Før kampen gikk et stort antall svenske casuals til angrep på en pub.³⁰ Inne på puben var det 200 personer, menn, kvinner og barn. Flere av nordmennene må behandles for kuttskader, men ingen blir alvorlig skadet. VIF-ledelsen er senere i møte med politiet for å drøfte tiltak.³¹ Man vil ha null-toleranse mot uønsket supporteratferd.

Mediene rapporterer også om utadrettet atferd rettet mot ledere i supporterorganisasjoner. Talsmann for Norsk Supporterallianse, Richard Jansen, blir utsatt for nattlige oppringinger og har fått ubehagelige e-poster fra casuals. Truslene resulterer i at han ikke reiser på en bortekamp mellom Stabæk og Løv-Ham. Bakgrunnen er at alliansen ekskluderte Stabæk-fans som ”flørtet” med casualsmiljøet.³²

Casualskulturen genererer fokus på sikkerhet, spesielt på hvordan dette ivaretas på tribunene i forkant av derbyer. Her er VIF-Brann-rivaliseringen ingen unntak, også omtalt som ”høyrisikokamp”. Lagene møtes til kamp i Oslo i april.³³ Vi får en påminnelse om hvordan klubb og politi jobber systematisk sammen. Potensielt bråk på tribunen kan sanksjoneres med forbud, utestengelse eller sivile straffer. Alle gjenstander som kan brukes som våpen er forbudt. Paraplyer, flasker og flagg er uglesett. Bortesupportere visiteres. Sivile vakter utplasseres blant publikum. Politiet forteller hvordan de jobber. Politi fra Oslo og Bergen samarbeider, gjør seg en trusselvurdering, og tilpasser ressursbruken deretter.

Offentligheten får innsikt i hvordan ordensmakten skaffer seg mer kunnskap om casuals. Politiet agerer som offentlig ekspertkompetanse, de vet hva casuals er, hva de representerer.³⁴ Casuals overvåkes og kartlegges. Trendrapporter utarbeides. Casuals kalles for ”høyrisikosupportere.” Rapportene tilsier at miljøet er voksende på landsbasis. Det finnes

27 Bergens Tidende, 09.11.2004, s. 20, i artikkelen: “Slagsmålet i Oslo var mislykket casual-oppgjør”.

28 VG, 09.11.2004, s. 15, i artikkelen: “VIF-supportere kan stå bak fotballangrep”.

29 VG, 11.02.2005, s. 25, i artikkelen: “VIF reiser me politibeskyttelse”.

30 Dagbladet, 13.02.2005, s. 26, i artikkelen: “Klanen angrepet”.

31 Dagbladet, 15.02.2005, s. 35, i artikkelen: “Advarer mot fotballvold”.

32 NTB Tekst, 04.04.2005, i artikkelen: “Supporterleder truet av casuals”.

33 Dagbladet, 14.04.2005, s. 26, i artikkelen: “Her er det trygt å hate”.

34 VG, 03.06.2005, s. 22, faktaboks om casuals uten overskrift.

åtte grupperinger. Oslo, Bergen, Kristiansand og Hamar har miljøer, men er mest utbredt i landets to største byer. Hver av byene har sin lokale politiekspert. Foruten at casuals deltar i organiserte slåsskamper, får vi også vite at de er ordinær ungdom og bruker merkeklær som identitetsmarkør for å skape tilhørighet.

2006 – Et fenomen øker i kompleksitet

Offentlighetens interesse for casualskulturen øker i 2006. Året karakteriseres av mange møter mellom casuals og politiets mer offensive linje gjennom bruk av tiltak som forebygging. I februar blir ca. 20 norske casuals innbrakt av politiet på en pub i Oslo, i forbindelse med Royal League-kampen mellom VIF og svenske Hammarby.³⁵ En buss med svenske Hammarby-fans blir stoppet og sendt tilbake til Sverige. I begynnelsen av april synger en gruppe jenter Brann-sanger på et utested i Oslo. Sangene er rettet mot en gruppe VIF-supportere, som viser seg å være casuals. Heftig diskusjon oppstår. Store politistyrker blir tilkalt for å roe gemyttene. Det hele ender i slåsskamper mellom politi og casuals. Politiet må bruke pepperspray.³⁶ I slutten av april møtes Brann og VIF i Bergen.³⁷ Politiet rapporterer om slåsskamp i byens gater før kampstart. Ingen ble alvorlig skadet.

Et annet eksempel på politiets forebyggende arbeid, skjer i forbindelse med kampen mellom VIF og Lillestrøm. Ni VIF-supportere på vei til Lillestrøm blir innbrakt.³⁸ Gruppen gikk av på en stasjon før Lillestrøm, men politiet var til stede og innbrakte dem. I begynnelsen av mai skal ett casualsmiljø fra Kristiansand tegne seg på kartet under en kamp mellom Sandefjord og Start i Sandefjord.³⁹ Det skal ha vært tilløp til bråk på Storstadion. En gruppe fyrte opp bengallys og hadde et banner med budskapet "vår tribune, våre regler". Gruppen ble tatt hånd om av politiet.

Gjennom sesongen er det flere eksempler. I midten av mai er en gruppe casuals fra Bergen på besøk i Sandefjord.⁴⁰ Ifølge en politirapport har de endevendt byen; hærverk på en supporterpub, slag mot personer uten foranledning og grunn, sjikanering, spytting og trakassering av tilfeldige, skadeverk på biler, hærverk på et hotell, bråk og støy uansett hvor de oppholdt seg. Politiet i Sandefjord hadde utfordringer med å håndtere dem og visste ikke hvordan de skulle tilnærme seg gruppen.

Ved inngangen til sommeren rapporteres det om masseslagsmål i Oslo.⁴¹ Rundt 30 mennesker slåss i gatene ved Bislett en halv time etter kampslutt mellom VIF og Sandefjord. Ingen skal være alvorlig skadet. Etter hvert skal det også rapporteres som slåssing langt nord, i Nordens paradis. Utenfor Burger King i Storgata i Tromsø ser øyenvitner at 15 til 20 casuals tyr til nevene. Når politiet kommer til åstedet, er alle borte.⁴²

35 NTB Tekst, 17.02.2006, i artikkelen: "Fotballsupportere innbrakt av politiet".

36 Bergens Tidende, 09.04.2006, s. 32, i artikkelen: "Sang Brann-sang, fikk trøbbel".

37 NTB Tekst, 30.04.2006, i artikkelen: "Slåsskamp i Bergen før fotballoppgjør".

38 NTB Tekst, 13.05.2006, i artikkelen: "Ni Vålerenga-supportere innbrakt".

39 Fædrelandsvennen, 07.06.2006, s. 1, i artikkelen: "Tar avstand fra fan-gruppering".

40 Aftenposten Morgen, 30.06.2006, s. 11, i artikkelen: "Fotballpøbler skremmer politiet".

41 NTB Tekst, 02.07.2006, i artikkelen: "Masseslagsmål i Oslo".

42 Bladet Tromsø, 17.07.2006, i artikkelen: "Slåssing mellom casuals-supportere".

Politiet er også forberedt på de mange møtene mellom VIF og Brann. På sensommeren, i august, blir en gruppe casuals med tilknytning til Brann “reddet” av politiet.⁴³ Ca. ti Brann-casuals var til stede på Champs Sportspub i Oslo. 30 til 40 VIF-tilhengere, utstyrt med tannbeskyttere, oppsøkte puben. Politiet intervenser. Etter kampen var ferdigspilt, så politiet seg likevel nødt til å arrestere 17 VIF-supportere.⁴⁴

En måned senere er også VIF-supportere innblandet. I forbindelse med en kamp mellom Lillestrøm og VIF, blir en gruppe på mellom 20 til 30 VIF-casuals stoppet av politiet.⁴⁵ Andre kilder hevder tallet er mellom 15 til 20 stykker.⁴⁶ Politiet rapporterer at de har forhindre en slåsskamp som kunne ha utspilt seg på torget i Lillestrøm.

Parallelt med sammenstøtene går debatten om hva og hvordan klubbene, supporterorganisasjonene, politiet og andre berørte parter skal tilnærme seg fenomenet. Man ønsker ikke svenske tilstander i norsk fotball, som har erfart tilfeller av uønsket supporteratferd. VIF er den klubben i offentligheten som kontinuerlig har et aktivt arbeid og argumenterer for viktigheten av holdningsarbeid.⁴⁷ Ofte får dette en type symbolpolitikk i forhold til hva man skal gjøre med casuals. Casuals blir sjelden omtalt av klubbene, de organiserte supporterorganisasjonene eller politiet som “casuals”, men som “bråkmakere”, også av media. Aktivitetene møter naturligvis også liten forståelse hos den jevne supporter. Uønsket supporteratferd fører også til fokus på hvilke typer konsekvenser uønsket supporteratferd får for klubbene; de blir økonomisk skadelidende og kan tape sponsorpenger.⁴⁸

Casualsmiljøet utvider seg også geografisk i 2006. Det har fotfeste i Nordens paradis, Tromsø. Bladet Tromsø beskriver i en serie artikler casualskulturen. Det hele starter med spekulasjoner om at en gruppe VIF-supportere med tilknytning til miljøet er ventet til byen.⁴⁹ Flere ledende skikkelser fremhever at det er trygt å gå på Alfheim og man avviser at Tromsø har casuals. Som en følge av spekulasjonene beslutter politiet at de skal sette inn ekstra mannskap.⁵⁰ Tromsø-pressen får rett i sine profetier. Det blir slåsskamp, som også var avtalt på forhånd. Et øyenvitne sier at slåsskampen skjedde på åpen gate.⁵¹ En gruppe unge menn hadde kommet nedover en gate. Det begynte med to personer og deretter var hele 15 til 20 personer involvert. Politiet ble varslet, men da de kom til åstedet hadde casualsene forsvunnet. Tromsøs organiserte supporterklubb, Isberget, tar avstand fra slåssingen.⁵²

I en serie artikler i Oslo-avisen Dagsavisen, gis det igjen en innføring i casualskulturen. Sikkerhetsspørsmålet tematiseres. Ordensmakten benytter seg av nye strategier; bruk av spanere og etablering av egen arbeidsgruppe.⁵³ En ny trendrapport ligger på bordet fra politiet. Antall grupper har økt de siste fem årene. Ti klubber har nå casualsmiljøer: VIF, Brann, LSK, Ham-Kam, Lyn, Rosenborg, Strømsgodset, Stabæk, Start og Tønsberg. Dessuten opptrer miljøene nå også utenfor fotballen. Nylig gikk en gruppe VIF-casuals til an-

43 NTB Tekst, 13.08.2006, i artikkelen: “Casuals med tannbeskyttere yppet til bråk”.

44 Dagbladet, 14.08.2006, s. 4, i artikkelen: “Forhindret masseslagsmål”.

45 NTB Tekst, 18.09.2006, i artikkelen: “Politiet hindret masseslagsmål”

46 Aftenposten Aften, 19.09.2006, s. 8, i artikkelen: “VIF-pøbel sendt hjem”.

47 Aftenposten Morgen, 30.03.2006, s. 26, i artikkelen: “Her er skrekkbildet! Bråkmakere skal utestenges. VIF tar grep utenfor stadion”.

48 Dagsavisen, 05.12.2006, s. 10, i artikkelen: “Setter inn spanere mot voldsbølgen i fotballen”.

49 Bladet Tromsø, 13.07.2006, i artikkelen: “Bråkmakere til Tromsø – Ingen “casuals” i Tromsø”.

50 Bladet Tromsø, 15.07.2006, notis uten overskrift.

51 Bladet Tromsø, 17.07.2006, i artikkelen: “Slåssing mellom casuals-supportere”.

52 Bladet Tromsø, 18.07.2006, i artikkelen: “Tar avstand fra slåssing”.

53 Dagsavisen, 03.12.2006, s. 6, i artikkelen: “Setter inn spanere mot voldsbølgen i fotballen”.

grep under en hockeykamp. Politiet forteller at casualsmiljøet hadde sin opprinnelse rundt det høyreekstreme miljøet Boot boys, men framstår nå som apolitisk. I dag har også miljøet medlemmer fra det venstreradikale miljøet tilknyttet Blitz. Eneste navngitte gruppe er ISKO Boys, en gruppe VIF-supportere.⁵⁴ Kilder oppgir at de holder på med en slags “fight club” med strenge regler for slåssing.⁵⁵ Våpen er forbudt, kun nevekamp er tillat og ingen som ligger nede kan sparkes. Man angriper ikke den jevne supporter, såkalte “juletrær”. Slåssing er aldersinndelt, mellom “yngre” og “eldre”, pent kledde menn.

2007 – Det reelle fotfeste i norsk offentlighet

2007 markerer det året casuals fikk sitt virkelige fotfeste i norsk offentlighet. På sensommeren møtes Start og Brann i Kristiansand. Det gjør også en gruppe casuals, et godt stykke unna kamparenaen. Mer enn 60 unge menn har vært del av et organisert masseslagsmål.⁵⁶ Kampen varer i ca. fire til fem minutter.⁵⁷ Tross forsikringer om å ha full kontroll, klarer ikke politiet å hindre slåsskampen.⁵⁸ Politiet undersøker åstedet etter kampen, men har ingen spor. Slåsskampen får stor nyhetsverdi. En TV2-reporter med filmteam har fulgt hendelsen på avstand. Dette blir det nyhetsoppslag av. TV2 får kritikk av politiet for å oppfordre til økt rekruttering, mens TV2 forsvarer avgjørelsen. For første gang sitter man med dokumentasjon på slåsskamp. Casuals får maksimum offentlig eksponering.

Under landskampen mellom Norge og Bosnia skal offentligheten igjen få innsikt i at casualsmiljøene begraver stridsøksa, lager allianser seg i mellom og går til felles front mot utenlandske supportere. Casuals fra VIF, Brann og Start samlet krefter og skulle slåss mot bosniske supportere.⁵⁹ Men det ble ingenting av. To timer før kampen ble 36 nordmenn innbrakt av politiet. Politiet oppgir at dette kanskje er en av de første gangene som tydeliggjør casuals sitt forhold til landskamper. Politiet lykkes med sitt forebyggende arbeid.

Flere oppslag i Tromsø-pressen, som nærmest utarter seg som en slags rituell rivalisering mellom Bladet Tromsø og Nordlys, retter fokus på hvordan casualskulturen har kommet til ishavsbyen. Under serieåpningen mellom TIL og VIF, har byens casualsmiljø møtt likesinnede fra Oslo.⁶⁰ Kampen var avtalt. I løpet av en kveld møtte casuals to ganger til nevekamp, før og en gang etter selve fotballkampen.⁶¹ Et øyenvitne sier at 15 til 20 personer var involvert og at slåssingen foregikk ved et utested.⁶² Ingen ble anholdt. En anonym kilde i casualsmiljøet i byen sier at miljøet er i vekst og teller ca. ti personer.⁶³ Politiet i Tromsø har lite kjennskap til casuals fenomenet, men var informert på forhånd om mulig sammenstøt. Det er noe nytt for ordensmakten. Tromsø-politiet søker hjelp hos sine kollegaer i Sør-Norge, der ekspertkompetansen ligger.

54 Dagsavisen, 03.12.2006, s. 6, i artikkelen: “Har skryteside på nettet”.

55 Dagsavisen, 05.12.2006, s. 10, i artikkelen: “Opererer med egne ‘slåssregler’”.

56 NTB Tekst, 26.08.2007, i artikkelen: “Masseslagsmål i Kristiansand”.

57 Bergens Tidende, 27.08.2007, s. 27, i artikkelen: “Casuals-bråk i Kristiansand”.

58 VG, 28.08.2007, s. 13, i artikkelen: “Jubler over mediedekning”.

59 VG, 28.03.2007, s. 10, i artikkelen: “Samlet seg til slåsskamp”.

60 Bladet Tromsø, 11.04.2007, i artikkelen: “Pøbelmiljø i Tromsø”.

61 Nordlys, 11.04.2007, s. 32, i artikkelen: “Organisert fotballvold”.

62 Ibid.

63 Bladet Tromsø, 11.04.2007, i artikkelen: “Pøbelmiljø i Tromsø”.

Fokuset skal igjen vende tilbake til Ishavsbyen. Det spekuleres i mulig sammenstøt mellom TIL-casuals og casuals fra Lillestrøm.⁶⁴ Men ingenting skjer. Derimot gir en anonym kilde innsikt i hvordan miljøet forbereder seg. En mann forteller at de gjør en avtale (byr opp til dans), kartlegger lokale ressurser (finder ut hvor mange som kan stille) og hvem som er “på vent”. Det hele beskrives som et “kick”. Slåssing har ikke den sentrale plassen som media gir inntrykk av. Det meste handler om fotball og forsvar av Tromsøs ære. Miljøet rekrutterer fra ulike samfunnslag og består av menn i alderen 18 til 30 pluss. Kilden sier også noe uventet at “det mest overraskende er kanskje at en politiaspirant var med meg for en stund siden”.⁶⁵

Etter hvert kommer Brann/VIF-rivaliseringen tilbake i overskriftene. I slutten av april møtes øst mot vest til kamp. Åtte personer blir arrestert i Bergen, seks av dem er casuals.⁶⁶ Politiet har igjen jobbet forebyggende, forhindret kamp, men volden får sine implikasjoner. Uskyldige blir lagt i jern og havner på glattcelle.⁶⁷ En person som befant seg på feil sted til feil tid, ble arrestert og satt 14 timer på glattcelle. Men man lærer også hvordan politiet i den gamle hansabyen jobber med etterretning.⁶⁸ Bergens-politiet jobber både lokalt og nasjonalt og koordinerer sitt etterretningsarbeid på tvers av politidistriktene. De siste årene har ordensmakten samlet inn informasjon om casuals. De har laget en liste med over 50 navn tilknyttet miljøet i byen. Listen inneholder navn på unge menn som enten er arbeidsledig eller har godt betalte jobber og kjører avkommet sitt i barnehagen. De er profilerte personer, og har medlemskap i byens idrettslag og buekorps. Miljøet vokser, men listen består også av straffedømte, ifølge politiet. Karakteristisk for mediedekningen er at miljøene også lar seg intervju. I Bergen og Tromsø har casuals anonymt kritisert politiets ressursbruk og klubbledelse.

Offentlig kartlegging fortsetter. Nå kartlegges miljøet i vakre Kristiansand. Sørlandsbyen har en noe fornem casualsgruppe, “Christianssand Herreekvipasje”.⁶⁹ Gruppen er den tredje største i landet og deler felles trekk med andre grupperinger; indre kjernen består av unge menn i slutten av 20-årene, gruppen vokser, har vært involvert i flere slåsskamper, rekrutterer ungdom i 18- til 20-årsalderen og er kartlagt av politiet. Medlemmene er studenter eller i fast jobb. Gruppen har møtt likesinnede fra andre klubber, og nevekamper har foregått både i og utenfor Kristiansand.

Casualskulturen får politiet og politikere på banen. Opprinnelig skulle politi bryte opp miljøene.⁷⁰ Det motsatte skjer; slåsskamper avtales på skjulte steder, antallet casuals øker, navn på gruppene får offentlig merkelapper og antall “risikokamper” øker. Trenden i Norge er den samme som i andre europeiske land. Miljøet teller nå på landsbasis mellom 100 til 200 personer. Ti klubber har casualsmiljøet tilknyttet seg. VIF har “ISKO Boys”, som teller ca. 60 mann, Brann har “TGB”, et miljø med rundt 60 personer, mens Start “Christianssands Herreekvipasje” har ca. 40 personer. Politiets analyser blir dratt opp på øverste politiske nivå. To statsråder varsler kamp mot casuals.⁷¹ Daværende justisminister Knut

64 Nordlys, 16.05.2007, s. 38, i artikkelen: “Nå smeller det igjen”.

65 Intervjuet i Nordlys, 16.05.2007, s. 38, i artikkelen: “Nå smeller det igjen”.

66 Dagbladet, 23.04.2007, s. 27, i artikkelen: “Åtte tatt for bråk i Bergen”

67 Bergens Tidende, 25.04.2007, s.1, i artikkelen: “Sparket av pøbler, endte på glattcelle”.

68 Bergens Tidende, 24.04.2007, s. 4, i artikkelen: “Voldelig supportermiljø i vekst med 50 navn på politiets hemmelige pøbelliste”.

69 Fædrelandsveien, 29.08.2007, s. 14, i artikkelen: “40 casuals i Kristiansand”.

70 VG, 28.08.2007, s. 13, i artikkelen: “Slik blir politiet lurt”.

71 NTB Tekst, 28.08.2007, i artikkelen: “Vil ikke ha et samfunn hvor folk møtes for å slåss”.

Storberget og sportsminister Trond Giske vil sikre at familier er trygge på kamper. Fenomenet er uforståelig for politikerne, særlig når casuals ikke er forstått som pøbler. Enda mer uforståelig blir dette når høyt utdannede møtes for å slåss. Casualskulturen skal møtes med ulike tiltak: forebygging, bedre politisamarbeid, gjennomgang av Politidirektoratets rolle og utveksling av informasjon på europeisk og internasjonalt nivå.

2008 – Media som part og offer i casualskulturen

Starten av 2008-sesongen handler om Lillestrøm. Klubbens trofaste kjerne, Kanarifansen, har fått et stort antall av sine medlemmer utestengt på ubestemt tid.⁷² To av de utestengte er styremedlemmer i Kanarifansen. Bakgrunnen er sammensatt, men har sitt sannsynlige utspring i at fire personer ble anholdt på grunn av bruk av bengalske lys under en kamp på Nadderud. I tillegg belyses flere eksempler og tilfeller av uønsket supporteratferd, som ordensforstyrrelse, urinering, skadeverk, etc. Når en “høyrisikokamp” mellom LSK og VIF er lagt til starten av sesongen og en gruppe VIF-casuals varsler at de skal til Lillestrøm og møte likesinnede, kompliseres det hele ytterligere.⁷³ Utestengelsen fører til møtevirksomhet, og LSK-ledelsen vil kartlegge supporter miljøet og sette grenser for hva som er akseptabel supporteratferd. Kanarifansen er ikke lengre en homogen supportergruppering, men består nå av undergrupperinger. En slik utvikling får LSK-ledelsen til å gå hardt ut mot egne fans; det trues med nedleggelse.⁷⁴ Man vil ha null-toleranse og man ser ikke positivt på konkrete supporterpraksiser, som at enkelte grupper kombinerer LSKs navn på eget selvlagd supporterutstyr. Uønsket supporteratferd skader til slutt klubbens omdømme og gjør fotball utrygt som familiearrangement.

Meningen med “offentlighets interesse” for casualskulturen blir satt på prøve i Bergen. Byens største avis, Bergens Tidende, skal både være berørt part, offer og mediedekker i en serie artikler som utløser politietterforskning og fengselsdom mot enkeltmedlemmer av miljøet i byen. Byens casualsmiljø er i endring; utskiftninger, grovere vold mot tilfeldige og nye steder for voldsutøvelse, er noen av de nye mønstrene.⁷⁵ Under en konsert på studentstedet Hulen, begynner noen konsertgjengerne å slåss med andre publikummere. Fire personer kastes ut og politiet tilkalles. En av de utkastede påstår å ha tilknytning til casualsmiljøet. En politirapport beskriver at råere vold utøves for å skaffe seg makt og status i eget miljø. De nye utøverne er unge menn i slutten av tenårene, begynnelsen av 20-årne. Politiet har laget en egen liste på ca. 15 unge menn som utgjør en slags “spesiell fraksjon” i casualsmiljøet. De er kjent av politiet og arresteres ofte hver helg for diverse ordensforstyrrelser.

En uke etter, i midten av mai, mottar BT en anonym e-post rettet mot en av avisens journalister. Dens innhold lyder: “putter du casuals i media igjen så knekker begge beina dine”.⁷⁶ På nattestid tropper flere menn opp utenfor journalistens hjem iført masker. Journalisten er ikke hjemme, men hans familie er. Et øyenvitne har sett at mennene sto i halvsir-

72 Aftenposten Morgen, 10.04.2008, s. 27, i artikkelen: “Klanen: Storm i et vannglass”.

73 Adresseavisen, 09.04.2008, s. 3, i artikkelen: “Frykter bråk skal ødelegge storkamp”.

74 Aftenposten Morgen, 10.04.2008, s. 26, i artikkelen: “Truer med å legge ned Kanarifansen”.

75 Bergens Tidende, 08.05.2008, s. 7, i artikkelen: “Tenåringene de nye verstingene”.

76 Bergens Tidende, 13.05.2008, s. 7, i artikkelen: “Malte trusler på journalistens hus”.

kel utenfor inngangsdøra. Situasjonen ble opplevd som skremmende og familien åpnet ikke døren. Dører og vinduer ble lukket. Gjerningsmennene sprayer sitt budskap på veggene: “Vi vet kor du bor”.⁷⁷ En politipatrulje ble sendt til åstedet, men mennene er forduftet. BTs redaktør ser alvorlig på hendelsen og episoden utløser politietterforskning. Familien får tilbud om voldsalarmer. Politiet sikrer spor og mener det er et tidsspørsmål før saken blir oppklart. Men dette er ikke første gang BT-ansatte har opplevd trusler fra casualsmiljøet.⁷⁸ I 2007 mottok en fotograf trusler for bilder som identifiserte casuals i forbindelse med en kamp mellom Brann og VIF. BT skal rettfærdiggjøre sitt grunnlag for å skrive om casuals og gir sitt syn på fenomenet.⁷⁹ Casualskulturen har en “offentlig interesse” og man skal ikke gi etter for trusler. Politietterforskningen gir resultater. Politiet foretar avhør og sikrere bevis.⁸⁰ Under avhør nekter de avhørte for involvering, men kjenner til skadeverket på journalistens hus. Flere sjekkes ut og inn av saken, men tekniske bevis leder fram til at en person innrømmer å ha sendt e-posten.⁸¹ Politiet finner også ut gjennom avhør at to andre menn innrømmer å ha vært til stede ved journalistens hjem, da malingen ble sprayet på huset. De innrømmer ikke å ha fysisk malt på huset.⁸² Saken regnes som oppklart og oversendes til jurist som skal vurdere tiltale. I 2009 kommer saken opp i Bergen tingrett. En 19-åring innrømmer å ha sendt e-posten, men mener at truslene var tomme.⁸³ Retten dømmer ham til 60 dagers fengsel.⁸⁴ Hærverket på journalistens hus, har flere tiltalte. De to andre mennene, en 22-åring og en 23-åring, blir dømt til 21 dagers ubetinget fengsel for skadeverket.⁸⁵

Casualskulturens eksponering uttrykker spørsmålet om best mulig sikring av offentlig rom, som ikke kun gjelder tribunen. Dette handler om hvordan ulike aktører kan gardere seg mot uønsket supporteratferd og skape mulighetene for påvirkning. Årets 16. mai kamp i Bergen mellom Brann og VIF er et eksempel. Da terminlisten var klar, ble det ikke godt mottatt blant Klanen, spesielt fordi kampen har sen kampstart, kl. 20.⁸⁶ Sen kampstart kombinert med høyt alkoholinntak på fotballens nasjonaldag er ingen god idé. Klanen frykter supporterbråk, og vurderte lenge å boikotte kampen, men etter samlet vurdering dro de av sted. Men når festdagen nærmer seg, slår profetiene til. Rundt 20 til 30 casuals blir pågrepet like før kampstart, mange av dem med postadresse i Bergen.⁸⁷ De skal ha planlagt slåsskamp, men politiet griper inn.

På den annen side prøver også andre aktører å sikre seg, i første rekke de som tilbyr casuals å slukke tørsten – utestedene. Utelivsbransjen på Lillestrøm går sammen om å utestenge casuals. Grunnlaget er preventivt og man ønsker å “stoppe utviklingen av ukulturen”.⁸⁸

Foruten sikring av rom utenfor stadion, beretter pressen om det voksende sikkerhetsregimet på stadionene – også når store sikkerhetsprøveprosjekter testes ut. I Bergen tester man

77 Bergens Tidende, 21.05.2008, s. 13, i artikkelen: “Fire tatt for trusler”.

78 Bergens Tidende, 14.05.2008, s. 9, i artikkelen: “Fotograf ble truet av fotballpøblene”.

79 Bergens Tidende, 14.05.2008, s. 2, i lederen: “Nei til trusselsamfunnet”.

80 Bergens Tidende, 21.05.2008, s. 13, i artikkelen: “Fire tatt for trusler”.

81 Bergens Tidende, 07.06.2008, s. 10, i artikkelen: “Innrømmer trussel-epost til journalist”.

82 Bergens Tidende, 01.10.2008, s. 17, i artikkelen: “Var der da journalist ble truet”.

83 Bergens Tidende, 12.02.2009, s. 4, i artikkelen: “Innrømmer trusler mot BT-journalist”.

84 Bergens Tidende, 18.02.2009, s. 12, i artikkelen: “Dømt for trusler mot BT-journalist”.

85 Bergens Tidende, 13.03.2009, i artikkelen: “Truet journalist – må i fengsel”.

86 Aftenposten Morgen, 18.04.2008, s. 30, i artikkelen: “Ville boikotte maifesten”.

87 NTB Tekst, 16.05.2008, i artikkelen: “Rundt 20 casuals pågrepet i Bergen”.

88 Dagbladet, 19.07.2008, s. 23, i artikkelen: “Nekter fotballbøller adgang”.

ut prosjektet “Brann-venn”.⁸⁹ Inspirert etter europeisk fotball, stiller frivillige i gule jakker under 16. maikampen. De skal veilede og hjelpe publikum under kamp. De er utstyrt med ID-kort og sambandsutstyr. Det hele handler om synlighet blant publikum, synlighet som gjør folk rolige.

Regulering av offentlig rom er et tema som også opptar ordensmakten. Politiet vil bruke andre sanksjonsmuligheter enn kun utestengelse.⁹⁰ Lovendring må til. Bakgrunnen er at en av politiets rapporter viser til økning i antall casuals. Bare i Oslo har antallet økt fra 70 til 100 stykker. Politiet ønsker å opprette ett register som gir muligheter til utestenging fra idrettsarrangementer, et tilsvarende brukt i England, *Football Disorder Act*. Dette vil gi politiet mulighet til å registrere uønskede personer og innføre reiseforbud under bortekamper. Loven kan også ilegge forbud mot å være på idrettsarenaer i flere år. Registeret har minimalisert uønsket supporteratferd i England. Politiet mener at samme virkemidler bør tas i bruk i Norge.

2009 – Akademisk ekspertise og det offentlige masseslagsmålet

Mens et 20-talls VIF-casuals ble utestengt på slutten av forrige sesong, skal offentligheten i 2009 gjøre en ny oppdagelse om casualskulturen.⁹¹ En gruppe VIF-casuals, offentlig kjent som ISKO Boys, er observert på fester til MC-klubben Bandidos.⁹² Dette er første gang casualsmiljøet offentlig innrømmer å ha kontakt med MC-miljøet, men kontakten skal ha vært pleiet i flere år. Kontakten bekreftes av politiet, som uttrykker sin bekymring.⁹³ Politiet er bekymret for at casualsmiljøet skal involveres i narko- og vinningskriminalitet.

Bruk av navn på casualsgruppene er nå vanlig. På Lillestrøm dukker navnet på en ny gruppe opp, Sportsklubbens Fineste.⁹⁴ Fire av gruppens medlemmer er utestengt. Under en kamp mellom Stabæk og LSK, har det vært håndgemeng mellom gruppen og andre LSK-supportere. I Bergen er byens gruppering, TjuaguttaBergen (TGB), på lufta med egen web-side.⁹⁵ Websiden skal brukes til rekruttering, egenfortelling om slåsskamper og taktikkeri overfor politi.

Rivaliseringen mellom VIF og Brann når offentligheten igjen. Mer enn 50 personer er involvert i et enormt masseslagsmål i Oslos gater.⁹⁶ Nevekampen genererer medieoppslag og filmes av vitner. Politiet hadde mistanke om at nesten 100 casuals har vært i byen.⁹⁷ To ganger møtte de hverandre, første gang utenfor Nationaltheatret, deretter på Carl Berners plass.⁹⁸ Første møte var politiet raskt til stede. I underkant av ti personer ble pågrepet. En person ble sendt til legevakten. Like etter omgrupperte de seg og dro til Carl Berners plass. Deretter ble opp til 30 personer arrestert. Om lag halvparten av de pågrepne er fra Ber-

89 Bergens Tidende, 14.05.2008, s. 36, i artikkelen: “Vinterens europacupeventyr”.

90 Aftenposten Aften, 18.06.2008, s. 21, i artikkelen: “Flere tribunepøbler. Dobling på ett år”.

91 Aftenposten Aften, 13.11.2008, s. 1, i artikkelen: “Tar affære mot voldssupportere”.

92 VG, 09.03.2009, s. 6, i artikkelen: “Vålerenga-tilhengere festet hos Bandidos”.

93 VG, 10.03.2009, s. 11, i artikkelen: “Politiet bekymret – bekrefter kontakt”.

94 Romerikes Blad, 17.03.2009, i artikkelen: “Utestenger fire bråkmakere”.

95 Bergens Tidende, 24.03.2009, i artikkelen: “Slik forbereder fotballpøblene seg”.

96 Aftenposten Morgen, 20.04.2009, s. 10, i artikkelen: “Fotballpøbler i masseslagsmål i Oslo”.

97 Dagbladet, 20.04.2009, s. 10, i artikkelen: “42 fotballpøbler tatt etter masseslagsmål”.

98 Aftenposten Morgen, 20.04.2009, s. 10, i artikkelen: “Fotballpøbler i masseslagsmål”.

gen.⁹⁹ Totalt blir 42 personer kjørt til politiarresten. Alle de pågrepne er menn, de fleste i 30-årsalderen. Et fåtall sendes til legevakten for lettere skader etter det andre møtet. Ingen utenforstående var innblandet. Men det er dramatisk. Vitner forteller om brutale kamper.¹⁰⁰ Personer som ligger nede, blir sparket og slått. Flasker gikk gjennom luften og traff folk i hodet. Det viser seg at hele opptrinnet har vært planlagt flere uker i forveien. Men kilder i miljøet sier til mediene at oppgjøret “kom litt ut av kontroll”.¹⁰¹ Møtet skulle egentlig ha skjedd utenfor Oslo, men da bergenserne møtte sin motpart utenfor Nationaltheatret, noe tilfeldig, var de lett antenkelige. Alle de arresterte blir senere løslatt.¹⁰²

Slåsskampen får etterspill. Politidirektoratet og Kripos utreder mulighetene for å innføre reiseforbud mellom ulike byer for spesifikke risikosupportere i form av meldeplikt.¹⁰³ Man vil ha sterkere sanksjonsmuligheter, et felles regelverk. Etterspillet presenterer nye faglige autoriteter på uønsket supporteratferd. Til nå har politiet agert som ekspertkompetanse, men nå ruller det ut masteroppgave fra høgskole og universitet. Fenomenet er gjenstand for akademisk interesse.¹⁰⁴ Sosiologen Nina Reim er et nytt ansikt.¹⁰⁵ Reim presenterer nye perspektiver og stiller seg skeptisk til foreslått reiseforbud. Reim får spørsmål om hva casuals er og hvorfor de holder på med det de holder på med.¹⁰⁶ De bedriver en type risikosport som utspiller seg som et sosialt rollespill etter bestemte regler. Mye handler om det såkalte “kicket” – å synkronisere seg inn i en sinnsstemning om å skape forventninger, for så å summere opp hvordan det gikk. Casualskulturen er et maskulint fellesskap som tematiserer verdier for menn – kameratskap, fotball, alkohol og musikk. Reim avkrefter myten om at miljøet kun er opptatt av slåssing.

Men mediene er opptatt av slåsskamper og uro. Sesongen presenterer at andre klubber har casuals. Under en kamp mellom VIF og Fredrikstad blir 15 personer pågrepet etter et slagsmål i Oslo.¹⁰⁷ På Lillestrøm er casuals nok en gang i nyhetsbildet. Under en bortekamp mellom Strømsgodset og LSK, blir medlemmer av “Sportsklubbens Fineste” nektet adgang til Marienlyst.¹⁰⁸ LSK har vaktansvar på bortesupportertribunen. De kjenner igjen casualsene og nekter dem adgang. Dette faller dårlig i smak. To personer kommer med trusler mot styremedlemmene. Dette er andre gang i løpet av sesongen at styremedlemmer i Kanarifansen erfarer trusler. Under en kamp på Stabæk ble også en person utestengt resten av sesongen. Vedkommende rettet trusler og måtte møte i Nedre Romerike tingrett. Her ble vedkommende ilagt besøksforbud overfor et av styremedlemmene. Under en kamp mellom VIF og Lillestrøm i midten av august blir 15 casuals pågrepet.¹⁰⁹ I slutten av oktober blir et stort antall casuals pågrepet i Oslo og Lillestrøm.¹¹⁰ Under en kamp på Lillestrøm mellom LSK og Brann blir casuals arrestert med slåsshansker og tannbeskyttere.¹¹¹

99 Dagbladet, 20.04.2009, s. 10, i artikkelen: “42 fotballpøbler tatt etter masseslagsmål”.

100 VG, 20.04.2009, s. 6, i artikkelen: “Fotballpøbler kan bli nektet utreise”.

101 Aftenposten Morgen, 21.04.2009, s. 23, i artikkelen: “Avtalt på “hemmelig” nettforum”.

102 NTB Tekst, 20.04.2009, i artikkelen: “Løslatt etter masseslagsmål”.

103 Aftenposten Morgen, 21.04.2009, s. 22, i artikkelen: “Utvidet politimakt mot pøblene”.

104 Master i politivitenskap, Thomas Dehlin Wold, er et eksempel. Dehlin Wold skrev kronikk om risikosupportere i Dagsavisen, 23.04.2009, med tittelen “De såkalte fotballpøblene”.

105 Dagbladet, 22.04.2009, s. 52, i artikkelen: “Kamp uten ball”.

106 Bergens Tidende, 16.05.2009, i artikkelen: “De er vanlige unge menn, som har en litt spesiell hobby”.

107 NTB Tekst, 16.05.2009, i artikkelen: “15 pågrepet etter fotballbråk i Oslo”.

108 Romerikes Blad, 24.05.2009, i artikkelen: “Truet på livet av to casuals”.

109 Romerikes Blad, 17.08.2009, i artikkelen: “Casuals lagde bråk”.

110 NTB Tekst, 25.10.2009, i artikkelen: “Fotballbråk i Oslo og Lillestrøm”.

111 Bergens Tidende, 26.10.2009, s. 48, i artikkelen: “Tatt med slåsshanske og tannbeskyttere”.

I Oslo ble ett trettitalls personer innbrakt etter hendelser like ved Ullevål stadion.¹¹² De ble stoppet da de var på vei til stadion. Under en kamp mellom VIF og Sandefjord, ble kinaputter smelt av utenfor en pub.¹¹³ Politiet mener at de ville skape bråk, men de arresterte mener noe annet; de ville markere sin misnøye med hvordan VIF styres.¹¹⁴ De arresterte er mellom 19 og 30 år, blant dem tre kvinner. Arrestasjonen markerer at casuals retter kritikk mot klubbledelse, men om dette er kritikk eller trusler, jobber ordensmakten med å redusere casuals' handlefrihet. På tampen av sesongen implementerer politiet sitt nyeste tiltak – besøksforbud på Ullevål stadion. En 19-åring som var involvert i flere hendelser er ilagt forbud mot å nærme seg VIFs hjemmearena.¹¹⁵ Rent teknisk er det et oppholdsforbud på en navngitt person. 19-åringen er også ilagt forbud mot å oppholde seg på eller under 500 meter fra andre stadione VIF spiller sine bortekamper på i sesonginnspurten.

Tilbake til Bergen. På kommentarplass har begge hovedavisene i byen, BT og Bergensavisen, gått ut med advarsel om at de vil offentliggjøre navn på casuals som utfører straffbare forhold.¹¹⁶ Avisene er klare i sitt syn – de vil at casuals skal holde seg borte fra Brann stadion. Men i forbindelse med kampen mellom Brann og VIF som skal spilles i Bergen, skjer et brutalt angrep, som likevel fører til at ingen av avisene gjør alvor av sine advarsler.

Fire til fem polakker er på vei hjem fra byen.¹¹⁷ Mange av dem er håndverkere.¹¹⁸ De passerer Marken, en gågate mellom jernbanestasjonen og politihuset, i sentrum av byen. De møter på en gruppe norske menn. Nordmennene er svært aggressive. En av nordmennene drar i skjorta til en av polakkene. Før de vet ordet av det, ligger noen av dem bakken. De blir påført slag og spark. Polakkene husker ikke så mye. En av dem drar på legevakten. Han er hardt skadet, men han føler seg vel. Han drar hjem, men føler seg dårligere og blir borte fra jobb. Senere må han tilbake til politiet for å avgi forklaring. Under avhøret aner politiet noe. Polakken blir kjørt til legevakten. Legevakten sender han til Haukeland sykehus, innlagt på nevrologisk avdeling. Her får han påvist frakturer, brudd på hodeskallen og ansiktsknokler. Krainebrudd. Operasjon vurderes.

To 20-åring er gjerningsmennene, ifølge politiet.¹¹⁹ De mistenkte nekter skyld og føler seg forfulgt av politiet. De mener at de får skylden for gjerninger som andre har utført. De nekter ikke for at de tilhører casualsmiljøet i byen. De var ute etter VIF-supportere, men ingen casuals fra Oslo kom til Bergen. En av dem fortalte i avhør at de på tampen av kvelden hadde dratt ned til jernbanestasjonen for å finne andre å måle krefter med. De ble fulgt av politiet, men i et smug i Marken splittet de opp. Så møtte de polakkene. I retten er de iført håndjern og fotlenker.¹²⁰ Forsvarene mener politiet overdriver. De blir siktet for flere voldstiltfeller. Det viser seg at de har vært involvert i flere voldstiltfeller, helt siden fotballsesongen startet. Politiet tar ingen sjanser. Begge 20-åringene har hatt utagerende atferd mot ordensmakten. En av 20-åringene ble for noen uker siden dømt til fem måneders fengsel. Politiet har i retten argumentert for at de ikke vil ha ansvaret for at de siktede er

112 Aftenposten Morgen, 26.10.2009, s. 9, i artikkelen: "Fotballpøbler pågrepet".

113 VG, 26.10.2009, s. 15, i artikkelen: "Politiet: – Flere kastet knallskudd og bluss".

114 Dagbladet, 26.10.2009, s. 15, i artikkelen: "Tatt for enga-kamp fotballbråk".

115 NTB Tekst, 31.10.2009, i artikkelen: "Uttestenger fotballpøbel fra stadion".

116 Bergens Tidende, 16.05.2009, i lederartikkelen: "Trist, pinlig, farlig". Bergensavisen, 18.10.2009, s. 3, kommentatorartikkel: "Hold dere hjemme!"

117 Bergensavisen, 20.10.2009, s. 4 i artikkelen: "Casuals angrep polakker".

118 Bergens Tidende, 24.10.2009, hovedsak om casuals uten overskrift.

119 Bergensavisen, 21.10.2009, s. 8, i artikkelen: "Fotballpøbler lenket og fengslet".

120 Bergens Tidende, 21.10.2009, s. 7, i artikkelen: "Fotballpøbler ført til retten i lenker".

ute på byen igjen til helgen. Dette er første gang politiet har gått direkte til retten like etter en fotballkamp på Brann stadion for å få casuals fengslet. Retten gir politiet medhold. Det vurderes som stor sannsynlighet for at de to mistenkte er gjerningsmennene og for gjentakelsesfare. 20-åringene får fire ukers varetekt. Begge har lærlingkontrakter og frykter for jobbene sine. Kjennelsen ble anket.

Oppsummering – en avsluttende refleksjon

Artikkelen har forsøkt å gjøre en kartlegging av hvordan norsk casualskultur er framstilt fra 2000 til 2009 i norske medier. Jeg har ikke hatt som hensikt å gi noen fullstendig analyse av dens fremvekst og utvikling. Framstillingen har mer vært ment som et bidrag av et felt som trenger mer forskning. Studier av norsk casuals virker å være i fåtall, om ikke marginalt. Det er på tide for andre å ta forskningsstafettpinnen videre. Litteratursøk gjort i forbindelse med dette essayet viser svært få studier som eksplisitt har studert fenomenet fra innsiden, uavhengig av fagdisiplin. Det kan være flere grunner til lite forskning; å forske på sosiale fenomener som ligger i gråsonen og er under offentlighetens kritiske oppsyn er utfordrende å få valid kunnskap om. Å forske på casuals er med andre ord vanskelig. Miljøene ligger lavt under radaren og forholder seg anonymt og taust til utenforstående som ønsker innpass. Dette forholdet har selvsagt hatt konsekvenser for dette essayet. I liten grad vil jeg karakterisere analysen som en “innsidestudie”, men en syntetisert, antropologisk kartlegging om hvordan avismedier rapporterer og innrammer et sosialt fenomen.

Når jeg har basert meg på sekundærkilder som inntak til forståelse, reiser dette spørsmålet om i hvilken grad mediernes representasjon av casualskulturen representerer virkeligheten. Spørsmålet er; hvilken virkelighet, samt hvilken virkelighet gis mest gyldighet og verdi? Dette er et utfordrende spørsmål å svare på. For det første er det viktig å understreke at casualskulturen er *marginalt* i norsk sammenheng; dette hevder både myndigheter og aktører som har vært tett på fenomenet. Miljøet består for eksempel av få personer. Etter 2010 virker det som miljøet på landsbasis har hatt mindre aktivitet enn for fire til fem år siden. Eksempelvis kan det spørres om miljøet har hatt sin storhetstid eller tatt en lengre pause. Men mediene interesserer seg ofte for *bruddstykker* i sin rapportering. I liten grad er det formidling om at casualskulturen er et forbrukerorientert, urbant livsstilsfenomen som omhandler gruppefelleskap blant menn. I tillegg er det lite utforskning av fasetter som casuals selv trekker fram – fotball, klesstil og alkohol. Mediene formidler heller en fasett som casuals argumenterer for å være underordnet; volden. Volden er reell, den forekommer, enkelte ganger med alvorlig utfall, og er dramatisk. Volden skal ikke relativiseres eller uskadeliggjøres. Medierapporteringen tenderer å være selektiv mot den, noe som kanskje gjør at fenomenet i sin offentlige innramming har en viss tendens til å tre ut av sin opprinnelige kontekst, og få overskridende, offentlig meningsdannelse.

Offentlig innramming av casualskulturen bærer ofte mer preg av fokus på *hva* som gjøres og *hvor* det skjedde, enn forklaringer på *hva* det er og *hvorfor* et lite utvalg av ressurssterke, unge menn velger denne livsstilsformen. Risikosporttankegang og usikkerhet rundt dagens mannsrolleideal har vært to forklaringer. Men uttalelsen til en casuals kan gi en annen innsikt:

Vi lever veldig beskyttede liv fra vugge til grav, vi blir aldri utsatt for fare. Derfor får vi ikke brukt de reflekser vi har for å mobilisere i farlige situasjoner. Margaret Thatcher sa at alle generasjoner trenger en krig, en ytre fiende som utløser disse refleksene. Dette er vår sikkerhetsventil, det utløser vårt behov for spenning.¹²¹

Unge norske, menn vokser i dag opp i et tilrettelagt og organisert samfunn med materiell overflod og fokus på forbruk. Individet tvinges til å skape mening, gi livet eksistens og unngå kjedsomhet. Kanskje også casualskulturen kan tolkes som uttrykk på å unngå kjedsomhet.

Litteratur

- Foucault, Michel (1979) *Discipline and punish: the birth of the prison* New York: Vintage.
- Gardner, Bill & Pennant, Cass (2006) *Good Afternoon Gentlemen, The Name's Bill Gardner* London: John Blake Publishing
- Geertz, Clifford (1973) *The interpretation of cultures: selected essays* New York: Basic Books
- Hough, Ian (2007) *Perry Boys – The Casual Gangs of Manchester and Salford* Lancs: Milo Books
- Redhead, Steven (2004). "Hit and Tell: A review essay on the Soccer Hooligan Memoir" i *Soccer and Society* 2004/3
- Reim, Nina (2008) *Øl og vold og skamslåtte bønder?: en studie av Klanen, med vekt på supporterers innflytelsesmuligheter og kontroll av uønsket supporteradferd* Masteravhandling i sosiologi Oslo: Universitet i Oslo
- Rivers, Dan (2007) *Congratulations, You Have Just Met The Casuals – The True Story of Aberdeen's Staunchest Fans* London: John Blake Publishing
- Thornton, Phil (2003) *Casuals: Football, Fighting and Fashion – the Story of a Terrace Cult* Lytham: Milo Books
- Wold, Thomas Dehlin (2008) *Politiet og risikosupportere i Norge: de grunnleggende utfordringene* Masteravhandling Oslo: Politihøgskolen

---

121 Bergens Tidende, 16.05.2009, i artikkelen: "Brann-fans tar avstand fra pøblene".